

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

SENDER DEL MEDITERRANI GR-92

8a Etapa : FONTCLARA – PALS – BEGUR – TAMARIU

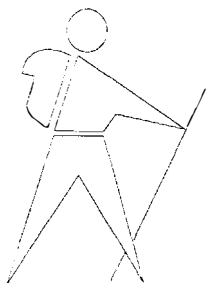
12 d'octubre de 2003

HORARI PREVIST

Sortida de la Plaça de l'Estació de Vilanova i la Geltrú.	6	h
Àrea de la Selva. Esmorzar.	7,45	h
	8,15	h
Cruïlla carretera GI-651 – GR-92. Inici de l'excursió.	9,30	h
Pals. Reagrupament i visita.	10,10	h
	11,00	h
Can Pou de ses Garites. Reagrupament.	11,45	h
	11,55	h
Begur. Reagrupament.	12,55	h
	13,15	h
Tamariu. Final. Dinar.	14,10	h
Sortida cap a Vilanova.	17,30	h
Vilanova i la Geltrú.	20,15	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a l'àrea de la Selva. Dinarem a Tamariu en arribar; hi ha restaurants.
- ** En passar per Pals s'ha previst fer una parada llarga (50 min) per tal de poder visitar el conjunt del Pedró.
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre **pot modificar aquesta previsió** d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions meteorològiques, retards o avançaments imprevistos, etc).
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i **vigileu que hi sigui tothom**.
- ** **Atenció:** La Secció de Senders disposa d'un telèfon mòbil (**680102567**). Per a qualsevol comunicació amb la Secció el dissabte abans de l'excursió o el mateix diumenge **utilitzeu només** aquest telèfon. (Els dissabtes de 14h a 16h i el diumenge a partir de mitja hora abans de l'hora prevista per a la sortida).

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

SENDER DEL MEDITERRANI GR-92

8a Etapa : FONTCLARA – PALS – BEGUR – TAMARIU

12 d'octubre de 2003

DESCRIPCIÓ DE L'ETAPA

A l'etapa d'avui tornem al traçat actual del GR-92; de fet, l'últim tram de l'etapa anterior ja era GR-92 tot i que el vàrem fer al revés. Començarem l'etapa una mica més enllà de Fontclara, a la cruïlla del GR amb la carretera GI-651, i el nostre primer objectiu serà la interessant vila de Pals que podrem visitar amb detall. Tot seguit ens enfilarem pels vessants del Quermany on veurem can Pou de ses Garites, un magnífic exemple de masia fortificada. Seguirem pujant vers el massís de Begur fins assolir a la part alta d'aquesta població on farem una breu parada. A partir d'ací només ens caldrà baixar pels contraforts de la serra, veritable nucli de la Costa Brava, per arribar al bucòlic indret de Tamariu on dinarem.

Horari Parcial	Horari Total	Distància (km)
0:00	0:00	0,000

Comencem l'etapa a la cruïlla de la carretera GI-651 amb el GR-92. Hem d'anar pel camí que va en direcció sud.

0:04	0:04	0,370
------	------	-------

CAN BAC.- Important masia. Aviat apareix en el paisatge la població de Pals, amb aire majestuós. El GR 92 continua per l'acollidora plana empordanesa.

0:09	0:13	1,150
------	------	-------

Bifurcació.- Es pren a la dreta tot pujant a sobre la riba de la riera Grossa. Per la pista de l'esquerra va el PR C-108 en direcció al Molí de Pals. En arribar a la riera, es pot continuar tot entrant al seu llit o bé continuant per la riba, si en el llit hi ha massa aigua. Passats uns 100 m se surt del llit de la riera i es pren una pista a l'esquerra. També es pot creuar la riera uns 50 més endavant. Es continua per la pista en direcció a Pals.

0:10	0:23	1,930
------	------	-------

Carretera.- Cal seguir-la a l'esquerra.

0:15	0:38	3,110
------	------	-------

PALS (30 m).- Es deixa a l'esquerra el carrer de la Font. El GR 92 segueix a la dreta pel carrer del Raval tot entrant en el conjunt medieval que constitueix el nucli antic. Es continua pel carrer Hospital fins a la plaça Major. En aquest punt es recomana pujar entrar al Pedró (dreta) per descobrir millor els detalls del conjunt medieval i veure la bona panoràmica. De la plaça Major se segueix enfront, direcció sud, pel car-

rer Abeurador. Al final d'aquest carrer es travessa la carretera de Torroella a Begur i es surt del poble pel carrer Quermany.

Nota: Els senyals no segueixen aquest itinerari directe; van a passar per davant de Ca la Pruna, un notable casal fortificat.

0:15 0:53 4,260

Pont de la variant de la carretera GE-650.- Es passa per sota. Aviat s'acaben els camps de conreu i s'entra al bosc. Cal seguir sempre la pista principal en direcció est-sud-est tot deixant trencalls menors als dos costats.

0:12 1:05 5,210

Bifurcació.- Es deixa a la dreta el PR C-108 en direcció a Quermany Gros. Es continua per la pista principal en direcció al Mas Florís. Aviat es passa davant la porta d'aquest mas i es continua tot vorejant-lo.

0:14 1:19 6,320

Bifurcació.- A l'extrem est de la tanca del Mas Florís. Es deixa la pista principal que segueix revoltant el mas i se'n pren una altra en direcció est. A l'esquerra queda el Puig d'en Pou. Immediatament hi ha una altra bifurcació. Per la dreta s'uneix el PR C-108 provinent de Quermany Gros.

0:04 1:23 6,650

CAN POU DE SES GARITES.- Es un dels més notables exemplars de la comarca de masia fortificada gòtico-renaixentista. Es continua en direcció est. A l'extrem est de la tanca de xiprers que envolten la masia hi ha una bifurcació. Per l'esquerra es va a la font de can Pou per mitjà del seu Sender Local. El GR 92 segueix en la mateixa direcció que portava (est).

Als pocs metres hi ha una nova bifurcació. A l'esquerra es separa novament el PR-C 108 en direcció al Molí de Pals. El GR 92 segueix per la dreta i entra en el terreny de les antigues dunes ja fixades per la vegetació. El camí es va decantant cap a la dreta, primer cap al sud-est i després cap al sud, tot prenent suau pujada.

0:24 1:47 8,300

Collet.- Final de la pujada, sempre per terreny sorrenc.

0:03 1:50 8,510

Bifurcació.- Davant d'una planta d'extracció de sorra. Es pren la pista de l'esquerra (sud-est) en suau pujada.

0:12 2:02 9,470

Bifurcacions.- Per l'esquerra s'uneix una pista i una altra de més grossa per la dreta. Més endavant es deixa una pista a l'esquerra.

0:08 2:10 10,140

Entroncament.- Es va a desembocar al carrer asfaltat Carles d'Homs, que fa diverses corbes i es passa per la plaça Portal d'en Paloma.

0:04 2:14 10,410

Carretera GE-653.- Es travessa i es puja a l'altre costat per un carrer ample i amb corbes.

0:06 2:20 10,860

BEGUR (220 m).- Plaça Forgas. Es pren en direcció sud la carretera de Palafrugell, GIP-6531, tot vorejant el Puig de Son Ric.

0:16 2:36 12,220

Bifurcació.- Cal seguir per la carretera de dreta en direcció Palafrugell i immediatament prendre una pista a l'esquerra que s'endinsa en el bosc amb cases d'estiueig a l'esquerra. Cal passar a tocar de la casa anomenada Montcal. A partir d'aquest punt el camí s'estreny i comença a davallar, tot vorejant el Puig Montcal.

0:08 2:44 12,860

Entroncament.- Es va a sortir al començament d'un carrer d'urbanització, que cal seguir en direcció sud i continuar vorejant el Puig Montcal.

0:04 2:48 13,170

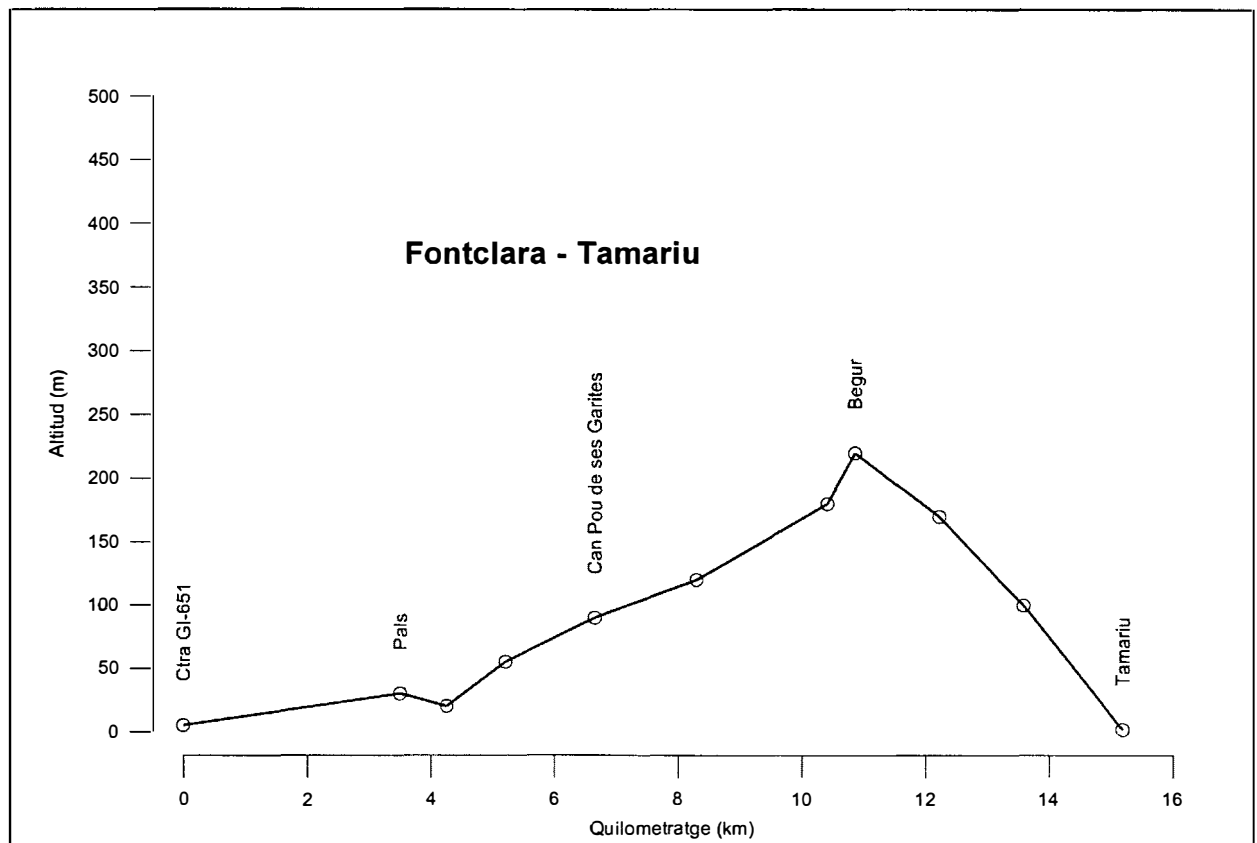
Bifurcacions.- Se segueix per la pista en direcció sud, amb un filat metàl·lic a l'esquerra.

0:05 2:53 13,590

Entroncament.- S'enllaça amb una pista principal d'accés a Tamariu. Es segueix aquesta pista cap a l'esquerra en baixada i ja no s'haurà de deixar fins a aquest lloc.

0:20 3:13 15,190

TAMARIU (2 m).- S'hi arriba pels carrers Aiguablava i Pescadors. Cal avançar per la platja, per prendre el Camí de Ronda cap a la dreta (sud). Just abans de les primeres escales es pot veure una típica i antiga barraca de pescadors, gairebé intacta.

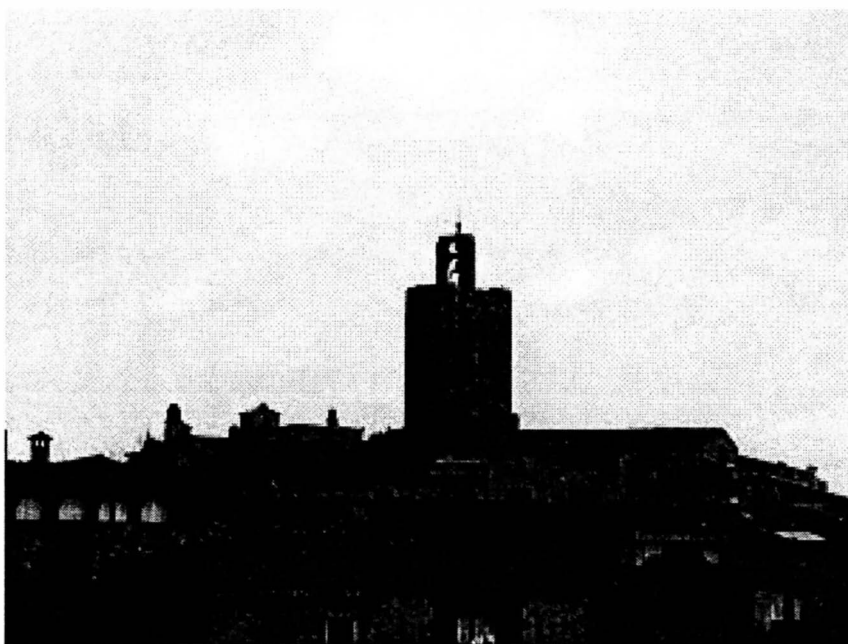
PALS

El terme municipal de Pals, de 25,75 km², d'extensió, es troba al litoral, al sector de la plana empordanesa entre les muntanyes de Begur, al sud, i el Montgrí, al nord, en una zona pantanosa i de terrenys d'al·luvió que porten el Ter, el Daró el Masot i altres rierals. Aquestes terres formen un tram de costa baixa i sorrenca, la platja de Pals, on abundaven les maresmes i aiguamolls que foren en part dessecats i aprofitats per al conreu de l'arròs; també fou dessecat i convertit en terreny de conreu l'estany de Pals, que era situat entre la vila de Pals i els llocs de Sant Feliu de Boada i de Fontclara.

El sector litoral que correspon al terme va des de la desembocadura del Daró, al nord, fins a la punta Espinuda, al sud, on comença la costa alterosa de Begur. La part meridional és accidentada pel Quermany, contrafort del massís de Begur, dominat pel Quermany Gros (220 m d'altitud), des d'on es domina una gran part del Baix Empordà.

El primer document conegut que fa referència a Pals és un precepte del 889 del rei Odó al monestir de Sant Pau de Fontclara, on es fa una clara distinció de la vila i el castell, anomenat de Montaspre. El 1041 posseïen la senyoria de Pals, Gausfred Vidal i la seva muller Quixol, i llur fill Bernat Gausfred vengué el 1062 els seus drets sobre la vila i el castell als comtes Ramon Berenguer i Almodis. El topònim de Pals (etimològicament derivat del terme llatí *palus* "terreny pantanós") substituï molt aviat el de Montaspre.

El castell fou domini directe dels comtes de Barcelona, però el 1190 el rei Alfons el Cast el concedí a Ramon de Vilademuls i, més endavant, Pere I el Catòlic l'atorgà al vescomte Ramon de Turenna mentre visqués. El 1230 Jaume I donà Pals a Bernat de Santa Eugènia, senyor de Torroella de Montgrí, com a premi a la seva aportació a la conquesta de Mallorca i a partir d'aquest moment Pals degué seguir els mateixos canvis de propietat que la baronia de Torroella, fins que retorna a la corona el 1272. Adquirit el 1322 pel bisbe i els canonges de Girona, pocs anys després Jaume II en recuperà el domini i en féu donació a la seva muller Elisenda de Montcada. Encara Pere el Cerimoniós cedí vila i castell el 1380 als barons de Cruïlles, però el 1387 figuren altra vegada com a possessió real. El castell sofrí, possiblement, a causa dels fets d'armes que assolaren la comarca al segle XV (especialment la guerra contra Joan II), greus desperfectes i es trobava en estat ruïnós el 1478, any en què el mateix Joan II, en una lletra adreçada als consellers de la vila, donà permís per aprofitar-ne les pedres per a obrar, reparar i cobrir l'església, alhora que ordenava que se salvés la torre mestra (l'actual torre de les Hores), no com a fortalesa sinó com una torre de guaita. Aleshores es reforçaren també les muralles, obra dels segles XIII-XIV, de les quals consta que havien estat reforçades el 1401.

La vila de Pals es troba al cim d'un puig (55 m d'altitud) poc enlairat sobre la plana. El barri antic, anomenat el Pedró, manté part del recinte murallat i es troba quelcom separat de l'eixample modern, que s'estén al llarg de la carretera, formant tres carrers paral·lels, el barri de Samària. Des del Pedró es pot contemplar un dels paisatges més agradables i coneguts del país, especialment a tramuntana de les muralles, al lloc on hi ha la creu de terme o *pedró* que li ha donat nom: la plana perfectament conreada, fèrtil, la mar amb les illes Medes, el Montgrí de to morat i

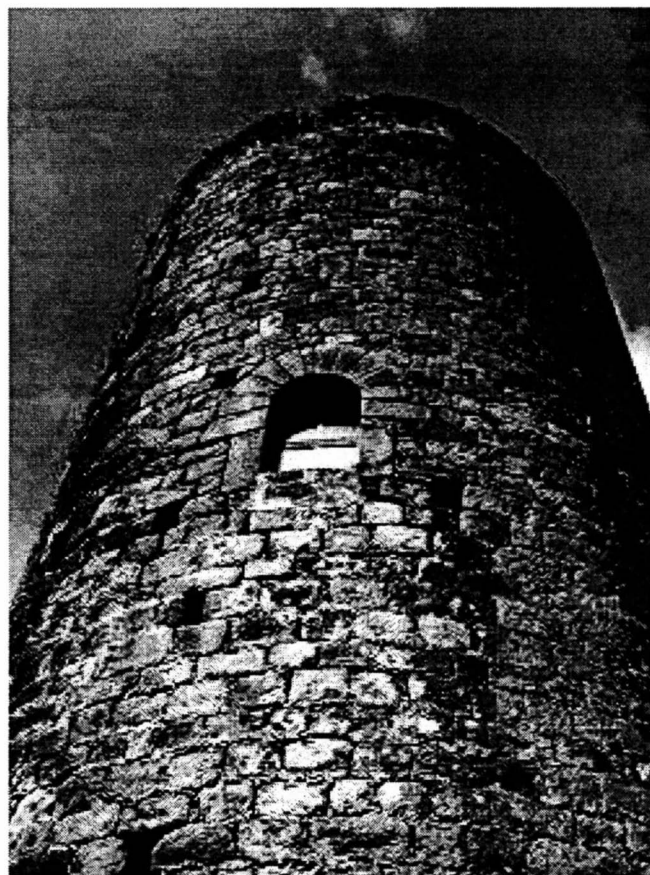
grisenc i, a la llunyania, les corbes suaus de la serra de l'Albera i la presència imponent del Canigó. Josep Pla escriu "*l'efecte és prodigiós. Crec que és el millor paisatge –i faig l'afirmació atribuïnt-me'n la responsabilitat– de Catalunya*".

El Pedró és un conjunt monumental realment notable. En els seus carrers estrets i costeruts hi ha edificis i detalls arquitectònics d'un gran interès. Fins a principis dels anys setanta es trobava en un estat lamentable de deixadesa però, gràcies a l'impuls de l'alcalde Pere Servià i amb l'assessorament de Miquel Oli-va, arqueòleg gironí, s'ha dut a terme una restauració i neteja de carrers i monuments, potser a vegades excessiva però dins d'una tònica de respecte i dignitat.

L'església parroquial de Sant Pere de Pals, situada al Pedró, és un edifici d'una nau, d'estil gòtic; de l'anterior, romànica, hi ha només restes a la façana occidental, incorporades a l'actual frontis. La portada és d'època barroca, amb frontó abarrocat i una fornícula amb una imatge del sant titular; damunt hi ha una rosassa gòtica amb decoració calada. Sobre l'angle nord-oest s'aixeca una torre-campanar de planta quadrada amb arcades de mig punt. L'absis és semicircular, amb contraforts, a l'exterior i poligonal a l'interior. Com gairebé tots els edificis del Pedró és de pedra sorrenca, de color d'albercoc, molt característica. Una gran part del monument és obra de la segona meitat del segle XV quan s'aprofitaren les pedres del castell gràcies al permís donat per Joan II.

Del castell de Pals només resta, per decisió del mateix Joan II, la torre de les Hores, que es destaca damunt les teulades de l'antic nucli amb la seva silueta característica. És un magnífic de torre romànica de fortalesa, de planta circular, bastida sobre un pòdium de roca natural. La porta primitiva és a la meitat d'altura de la torre (que té uns 15 m) i és d'un sol arc de mig punt. Ha perdut els merlets que degueren coronar-la. El nom prové del campanar gòtic de tres pilastres, molt airós, bastit sobre la terrassa superior a fi de convertir-la en cloquer a la fi del segle XV. Sobre les restes del castell es construí la casa Pi i Figueres, obra de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí; la capella de la casa és una antiga estança del castell.

Les muralles de Pals es troben entre les més ben conservades i interessants de l'Empordà; el traçat del recinte es pot seguir sense dificultat i les torres que espaiadament sobresurten dels llençols de muralla són de planta rectangular, obertes de dalt a baix a la banda interior del recinte i cobertes amb volta de canó o lleugerament apuntada. Les torres més intactes són la d'en Ramonet, a l'angle nord-oest, la d'en Rom i la d'en Xinell. A l'angle nord-est hi ha la torre de l'Hospital, en part reconstruïda durant la darrera campanya de restauració.

L'antiga casa de la vila, al costat d'un dels portals d'accés al Pedró, amb la façana orientada a la plaça Major, posseeix una notable finestra renaixentista i sota l'ampit té l'escut de la població. A la mateixa plaça hi ha l'actual casa de la vila, edifici gòtic tardà. Moltes cases del nucli antic tenen decoració gòtica o renaixentista. Ja extramurs, prop de l'angle sud-est de la muralla, hi ha Ca la Pruna, gran casal fortificat dels segles XV-XVI, amb dues torres rectangulars a banda de migdia. També a extramurs, al vessant septentrional del Pedró, es destaca el Mas del Puig, dels segles XVII-XVIII, fet probablement amb materials del castell.

En el terme de Pals hi ha alguns exemplars de masies fortificades dels segles XVI i XVII molt interessants. El Mas Roig es troba a uns 2 km de Pals vers Torroella. Al seu nord-est hi ha la torre d'en Deri o d'en Ros amb una torre de defensa de planta circular i una notable finestra gòtico-renacentista. En aquesta zona també s'hi troben el Mas del Camp dels Anyells, Can Nier, Can Jofre, la Torre Bertrana i el Mas Tomasi.

També cal destacar el Molí de Pals, que conserva notables elements de fortificació de l'antic castell de Sant Miquel, i sobretot, Can Pou de ses Garites, gran casal al nord-est del Quermany Gros, que és una de les millors mostres de masia fortificada gòtico-renacentista de la comarca, amb garites cilíndriques als angles.

L'agregat de Sant Fruitós, popularment conegut pels Masos de Pals, es troba sobre els darrers vessants del massís del Quermany, entre la vila de Pals i la platja. Veïnat origi-

nàriament format per masies disperses, té avui un nucli de cases agrupades que s'estén al llarg de la carretera que porta a la costa. L'església de Sant Fruitós, parròquia dels Masos, és un edifici dels segles XVIII-XIX, d'una nau i capçalera carrada.

BEGUR

El terme municipal de Begur, amb una extensió de 20,64 km², situat al centre de la franja litoral de la comarca del Baix Empordà, comprèn gairebé tot el sector muntanyós del massís de Begur, que s'avança i cau bruscament damunt del mar formant un dels indrets més bells i característics de la Costa Brava. Aquest massís, extrem septentrional de la Serralada del Litoral, culmina al puig de Son Ric, a 325 m d'altitud, els vessants de llevant del qual s'allarguen i endinsen al mar formant el cap de Begur. Altres punts destacats són el Montcal i la Guardia (220 m). Al sector septentrional, al nord-oest de la vila, menys elevat i pròxim a la platja de Pals, una bona part del terreny és ocupat per les dunes anomenades sorres de Begur, portades d'aquesta platja pel vent de tramuntana; la mobilitat de les dunes motivà la dita popular "*puja i baixa com les muntanyes de Begur*". Actualment les dunes són fixades per plantació de pins.

El nom de Begur apareix des del començament del segle XI en documents que fan referència al seu castell. El 1019 era propietat d'Arnust de Begur, primer personatge conegut d'aquest llinatge, al qual succeí Udalard Gaufred. Aquest el deixà en testament a la comtessa Ermessenda, muller del comte Ramon Borrell de Barcelona. Continuen les referències al castell i ja en el segle XIV apareix com a propietat de Gilabert de Cruïlles, senyor de Peratallada, la família del qual tingué drets feudals sobre Begur fins el 1604, quan la població es redimí. Durant la guerra contra Joan II s'apoderà del castell el duc de Lorena, Joan d'Anjou (1467), que n'ordenà la demolició, però fou reconstruït després de la contesa. Durant la guerra contra Napoleó, la vila fou presa als francesos, el 10 de setembre de 1810, per la flota anglesa del general Doyle i aquest manà enderrocar el castell, que fou volat i des d'aleshores restà desfet.

Begur fou, amb Cadaqués, un dels grans centres empordanesos especialitzats en la pesca, la manufactura i la comercialització del corall. Francisco de Zamora dona, al seu *Diario de los viajes hechos en Catalunya*, escrit a la fi del segle XVIII, una interessant visió d'aquesta activitat a l'època: aleshores hi havia a Begur 30 llaguts especialitzats en el difícil art de la pesca del corall a les costes catalanes empordaneses, a la costa de Marsella a Gènova, a Sardenya i al nord d'Àfrica. També hi havia 15 fàbriques per a obrar el corall que donaven feina a més de 100 per-

sones. Zamora arriba a dir que *“los de Begur son los mejores pescadores del mundo, a concepto de toda Europa”*. La importància dels objectes de corall es mantingué fins al segle XIX, però decaigué potser per esgotament dels jaciments mediterranis i fou substituïda per la característica indústria surero-tapera pròpia de la contrada. A la vila arribà a haver-hi 25 fàbriques i tallers de taps amb 400 treballadors el 1880. Aquesta indústria anà decaient al llarg del segle XX i finalment ha desaparegut com pràcticament totes les altres activitats, davant de l'especialització turística.

La vila de Begur es troba a 200 m d'altitud, al peu del destacat turó que la domina per tramuntana amb les restes del castell, i que l'amaga des de la costa. L'antic poblat d'origen pre-romà situat al turó del castell es desplaçà a un indret més baix, en una posició típica del poblament medieval d'aquesta costa, com a mesura preventiva contra la pirateria. Les cases s'agrupen en carrers estrets i sinuosos, d'urbanisme poc estructurat, al voltant de l'església i comencen a enfilarse als vessants del turó i s'allarguen al pla pels camins que hi arriben. Les cinc torres de defensa conservades, datades al segle XVI-XVII, de planta circular, de 12 a 20 m d'alçada, merlets al voltant i matabà al sector del pont de comunicació amb el mas, fetes amb pedres sense treballar, demostren que el poblament abans del segle XVI era menys compacte, en masies disperses defensades per torres en llocs més tard urbanitzats.

L'església parroquial de Sant Pere de Begur, esmentada des del 1279, és actualment un edifici d'estil gòtic tardà, bastit als segles XVI-XVII, originàriament d'una nau amb capelles laterals; té una portalada rectangular coronada per un frontó que emmarca una fornícula amb la imatge del patró. En un angle de la façana s'aixeca una torre quadrada amb arcades apuntades i un campanar de cadireta damunt. Les claus de volta sobre l'estructura gòtica de l'interior són decorades amb baixos relleus d'estil barroc popular.

El castell de Begur havia estat un castell roquer, damunt la penya encinglerada per la banda de migjorn, des de la qual s'albira un paisatge incomparable sobre el litoral i l'interior de la comarca. A la banda nord-est es manté dempeus el basament en forma de talús d'una torre de planta circular que encara té uns 5 metres d'altura, on s'endevinen algunes espitlleres, amb uns murs al costat, que constitueixen els vestigis més destacats. En un replà del vessant nord del mateix turó hi ha la capella de Sant Ramon, construcció popular d'origen barroc, gairebé totalment reconstruïda a la postguerra.

La magnífica costa begurenca s'inicia al sud amb la cala de Cabres o del Terme, amb alts penyals on s'obre la profunda cova d'en Gispert i la cova del Bisbe, continuades per les cales des Trama diu i de ses Herbes arribant a la punta des Mur, que tanca per llevant l'amplia badia de Fornells.

La cala d'Aiguablava, platja de sorra finíssima i poca fondària i aigües de colors bellíssims que Josep Pla s'ha complagut a descriure en la seva obra, és dominada a ponent per la muntanya de ses Falugues. Segueixen després l'anomenat port d'Esclanyà, separat per un promontori rocós, el Castellet, de la platja de Malaret. Continua la costa amb el port des Orats que constitueix el nucli de Fornells de Mar. Domina el port la casa que féu construir Bonaventura Sabater, dita el Paradís convertit posteriorment en l'Hotel Aiguablava. La tradició diu que fou en aquest indret on Ferran Agulló qualifica per primera vegada aquest litoral com a Costa Brava.

Més endavant trobem el cap de Begur i la badia de sa Tuna on hi ha la petita cala d'Aiguafreda, amb un petit moll resguardat pel puig Rodó. Seguint la costa, s'hi troba el cap sa Sal, on fou bastit, l'any 1963 un gran hotel obra de l'arquitecte gironí J.M.Bosch Aymerich. A la punta de ses Negres la costa gira vers ponent i s'albira ja la gran extensió de la platja de Pals; segueixen la platja de sa Riera i la roca Negra. Finalment s'arriba a la punta Espinuda on comença la platja de Pals.

TAMARIU

El barri marítim de Tamariu, situat al nord del cap de Sant Sebastià, és situat a uns 5,5 km de la vila de Palafrugell. En aquest antic poblet de pescadors, citat ja a la *Crònica* de Ramon Muntaner, hi havia barraques i tavernes on anaven a passar les festes molts treballadors del suro; per manca de bons camins l'estiueig hi arribà més tard que a la resta de la costa (la llum elèctrica no hi fou instal·lada fins els anys trenta). Les construccions modernes no són excessives, però tenen escassa personalitat; en sobresurt la Casa Abril obra de Duran i Reynals. A la platja dels Llis restava una típica barraca comunal utilitzada encara per un grup de palafrugellencs.

BIBLIOGRAFIA

- ** Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 4. L'Empordà.Fundació Enciclopèdia Catalana.
- ** Gran Enciclopèdia Catalana.
- ** Baix Empordà.Mapa Comarcal de Catalunya.Escala 1:50.000 Institut Cartogràfic de Catalunya (2002).
- ** Descripció provisional del GR-92.FEEC
- ** <http://www.ajuntamentdepals.com/>
- ** <http://www.begur.org/>

Agustí Poch. Octubre 2003

